

103-as zenesziget

Az egykori egyéni hegedűórákon, a Kodály Zoltán filozófiájára kidolgozott mindennapos zenei nevelésben részesülő tizenévesek tanóráin vagy kórustagok foglalkozásain sosem okozott különösebb gondot a gyerekek zenei érdeklődésének a felkeltése. Annál nagyobb energiát követelt a normál általános iskolai gyerekek, így a „Jókai”-s (Jókai Mór Általános Iskola, Pécs) tanítványok érdeklődésének felkeltése, illetve fenntartása. Többek között a hosszas előkészítő munkával járó elemző zenehallgatással sikerült eredményt elérnem.

A legnagyobb örömöm az volt, amikor a gyerekek kezdték hazavinni a meghallgatott zenék kazettamásolatait. Jólesett az is, amikor egyes szülők gyermekük újfajta érdeklődését fogadóórákon köszönték meg. Egyre több diáknak kellett hangszeres tanárt is keresnem.

Örömteli dolog az érdeklődés felkeltése, ám mégsem azonos a zene mély átéléseivel. Átélt zenei befogadást elérni heti egyszer 45 perces iskolai énekórákon még a legnagyobb szaktudással is a lehetetlennel határos feladat. Kitűnő zenetanárok számtalan bemutató óráján, filmfelvételein vagy a szaktanácsadóként meglátogatott, mégoly kitűnően felkészített énekórák egyikén sem fedeztem fel átlényegült zenebefogadást. Az értelemre ható analízáló zenefigyelem ugyan számos ismeret felfedezéséhez vezet el, irányíthatja a komplex zenehallgatást, ám az átélés öröme kevésbé várható el.

Akik hajlandók időt és fáradságot nem kímélve legalább iskolai kórusban énekelni vagy délutánonként zeneiskolába járni, előbb-utóbb megtapasztalhatják a zene katarikus élményét. Előbb azonban nekik is kimerítő énekkari vagy hangszeres és szolfézsgyakorlásokkal magas szintű zenei automatizmusok kiépítését kell megoldaniuk, kinek-kinek tehetségével fordított arányban mérhető erőfeszítéssel.

A kodályi koncepciót követő mindennapos énekórák szerkezetben tanítók – még a sajnálatos óraszámcsökkenéssel együtt is – tárt kaput nyithatnak tanítványaik minőségi zenebefogadása felé. A nem ilyen rend-

szerben tanító hazai zenepedagógusok megpróbálják a heti két, illetve napjainkban a Nemzeti Alaptanterv által heti egy órára csökkentett időbe bezsúfolni az *Ádám Jenő* által elindított metódust. Lehetetlen feladat, gyakran káros következményekkel. Pedig bármely művészeti tárgy tanításában elvárható az új ismeretszerzés érzelmi töltése, kreatív kombinálása.

Szabad mozgások

Kokas Klára – első zenetanítóm – módszereire 1984-ben Kecskeméten, a Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézetben tartott szuggesztív előadásának hatására figyeltem fel. Tanítványainak empátiás zenefigyelme ámulatba ejtett külföldi és magyar zenepedagógust egyaránt.

A Kokas Klára-féle zenehallgatás résztvevői a törzsfajlás során egységben kifejlődő ősi hang-, mozgás- és vizuális reflexinger-élményekből meríthetnek. Újfajta zenebefogadásukkor e későbbi életkorban is meglévő reflex-kapcsolataikat hívják segítségül. A hang-mozgás és mozgás-hang kétirányú receptor-ingerületvezetés egymásról való részleges lefejtése ugyanis hosszú tanulási folyamat eredménye. (1) Ezért írja Kokas Klára (2): „nevetséges törekvés iskolapadba – vagy koncertterembe – ültetni hat-hétéves gyerekeket. Hiszen a zene helyett tulajdon mozdulatlan testhelyzetükre kell ügyelniük – a testük természetes igényét megtagadva – valami idegen pozícióra, amihez semmi közük.” Pedig még manapság is él az a rég elavult peda-

gógus szemlélet, miszerint csöndben figyelni csak mozdulatlanul lehet.

Kokas Klára zenefoglalkozásain a gyerekek szabadon mozoghatnak. Felszabadulnak a székenülő gyermek-zenehallgatások merevsége alól. A foglalkozások feladata éppen az, hogy a szabad mozgásokat – újfajta rendszabályok bevezetésével – a zene figyeléséből fakadó mozgásokká alakítsa. Így beszélgetés, zaj keltése zene közben kizárt, szavak helyett azonban metakommunikációs jelzések alkalmazhatóak, zene közben szabad a zenéből fakadó mozgás. Mozgás közben természetesen egymást zavarni nem szabad, ügyelni kell egymás épségére, egymás érzelmeit teljes komolysággal kell fogadni.

Bebizonyosodott, hogy a foglalkozáson részt vevő gyerekek a jól előkészített, gon-

dosan kiválasztott, sokszor ismételt párperces zenére az említett formában sokkal hosszabb időn keresztül képesek figyelni. Zenefigyelmük a zene befogadásának olyan új, kreatív, átélt minőségét teremti meg, mellyel addig soha nem tapasztalt esztétikai élményekhez,

ihletett magasságokba juthatnak. A természetes mozgásuk közben felkínált zenét jobban érzékelik, bátrabban elfogadják, hosszabban megőrzik. Az ilyen módon ható zene a gyerekeket – Kokas Klára szavaival – átváltoztatja. Tanítványai a kezdetektől kialakult reflex-kapcsolatokat konvertálják magasabb szintre, miközben személységük minőségileg fejlődik. Kokas Klára a szabad mozgásokkal előhívott képzelet-játékokkal nyit kaput az ihletett zene felé. A zene egészéből kiindulva a zenéhez vezető érzékenységet (3) tanítja. A zene egészéből enged felfedezni.

Nemzetközi hírű zenefoglalkozásainak értékét különös magasságokba emeli foglalkozásainak légköre. Személységéből fakadó sugárzó ereje olyan pszichológiai

biztonságot teremt, mely lehetőséget ad az én tudatalattijának szabad feltörésére, annak külső kritikától mentes elfogadására. Lehetőséget ad a realitással való ütközésre, a kockázatvállalásra, az újrakezdésre, a szimbolikus kifejezés teljes szabadságára. Ezért sikerülhet még kameraközben is, hogy őszinte, spontán érzelmeivel szólaljon meg a filmezett gyermek: nevének dallamimprovizálásával, zene-előhívta bensőséges mozdulataival, tekintetének mélységével, szavaival, festésével, rajzaival, formázásával: önmaga belső lényegét megmutatva. A zene által előhívott katartikus átváltozás a foglalkozások ritka pillanata. Ezért empátiára képes személynek nem kell bizonygatni annak a jelentőségét, ha ezek a megrázó pillanatok a filmfelvételek (4) reflektorfényében is megmutat-

koznak. Megmutatkozik a zeneátélésből megérkezőt körbeölelő szeretetsugárzás is, mely mesterségesen nem megidézhető.

Felelősségteljes megfontolás után döntöttem arról, hogy magam is alkalmazni fogom Kokas Klára pedagógiáját. Döntésem-

Kokas Klára tanítványai az egyre mélyebben megismert zene nyomán megélt teljes odaadást átváltozásnak nevezték el. Az átváltozások olyan zeneelőhívta történeteket idézhetnek meg, amelyekkel a gyerekek eltáncolhatják felszabadult örömeiket vagy akár rémálmaik rettegéseit is, amelyeket különben nem mernének kimutatni.

ben tanítványaim addig is tapasztalt zeneszeretetére és a köztünk kialakult bizalomra támaszkodtam. Tudtam, hogy a 12–14 évesekre jellemző érzékeny, szélsőséges viselkedés nem fogja megkönnyíteni a zenefoglalkozások vezetését, de bízam a húsz éven át kamaszokkal töltött pedagógiai gyakorlatomban. A kamaszkorúak körében is sikerrel alkalmazott program iránt pedagógusok, pszichológusok érdeklődnek. Eredményeink ismertetését magyar és külföldi egyetemek is figyelemmel követik, sőt nemzetközi konferencia is tárgykörébe vette. Kiegészítő egyetemi tanulmányaimat is e munka kifejtésével zártam. A dolgozat 'Invenció' című fejezetében megírtakat alátámasztják az újfajta zenehallgatás gyermek-megnyilvánulásai. Tapasztal-

lom a zene hatalmának erejéből fakadó gyermeki személyiségfejlődést. A csoportban elfogadja egymást a szereplésre vágyó bátor, a sérülten bezárt lelkű, a dislexiásan tanulási problémákkal küszködő, az autista jegyeket mutató személyiség, az országos matematika verseny győztese, a zeneiskolás, az átlagos képességű általános iskolás és a magatartászavaros, úgynevezett „rossz gyerek”. Az utcán velem találkozva nemegyszer messziről kiabálva kérdezik: „Meg tetszett már találni a következő zenét?”. Többen az évek óta mozdulatlanul sorakozó otthoni komolyzenei CD felvételeiből hoznak zene-ajánlatokat, másoknak pedig a foglalkozásainkon legalább tízszer meghallgatott részletet kell szalagra vennem. Érdeemes megjegyezni, hogy a délutáni zenefoglalkozásokon 80 százalékos a fiúk részvételi aránya. Megható és szívet melengető érzés, amikor – a csoport teljes bizalmát élvezve – előttem és társai előtt tárja fel egy kamasz fiú a zene hatására előtörő érzelmeit.

Átváltozások

A zenekiválasztás kényes kérdés. Napjainkban a szórakoztató zene erős csábítás gyerekeknek, felnőttek egyaránt. Tanítványaimat a kommersz zene szárnyai alól kell új védőernyő felé irányítani, minőségi választékból adva ízlésformáló kóstolót. Kamaszoknál különösen kiszámíthatatlan, hogy adott pillanatban milyen zenére reagálnak. Ezért találtam ki a számukra is kedvelt lehetőséget, hogy két különböző karakterű zenéből választhassanak, a többség szavazata szerint. Ez a lehetőség természetesen nehezíti az előzetes otthoni előmunkálataimat, mivel lehetőleg minden gyermek személyiségét figyelembe véve választom ki a foglalkozás zenedarabjait. A zeneművek technikailag tökéletes szerkesztőmunkája alapkövetelmény. A kiválasztásban előnyt élveznek a rövid tételek. A hosszabb darabokból gondos zene-szövelelemzés után rövidebb vágható, ám az így is kockázatos vállalkozás. A foglalkozásokon az előkészített zenei miniatűrök figyelését körültekintően kell bevezetni. A koncent-

rált zenehallgatás ugyanis minőségileg más magatartásformát kíván, mint a nap nap után ránk zúduló hangfolyam szelektív észlelése. Alapfeltétele az egymásrafigyelés, a lelki készenlét kialakítása, a feszültséggel teli várakozó pillanat megteremtése.

Az ismétlődő zene valamennyi felidézésével gazdagabbá, részletesebbé, személyesebbé válik. Az egyre érthetőbb zene előhívja a szabad mozgást: a „táncot”. A szabad mozgás pedig a gondolatokkal együtt az egész személyiséget szabadítja fel. Ha elérkezett a zene mély figyelmű átéléséhez, akkor a zene hallgatója csupán önmagának táncol, megmutatva önmaga titkos belső lényegét. Vele együtt az összes jelenlévő átélheti addig talán sosem tapasztalt érzelmeit, új személyiségjegyeit. Kokas Klára tanítványai az egyre mélyebben megismert zene nyomán megélt teljes odaadást átváltozásnak nevezték el. Az átváltozások olyan zeneelőhívta történeteket idézhetnek meg, amelyekkel a gyerekek eltáncolhatják felszabadult örömeiket vagy akár rémálmaik rettegéseit is, amelyeket különben nem mernének kimutatni.

A lelke mélyét táró kamasznak a többiek elé vitt történeteit, mozdulatait sohasem kísérheti félreérthető félrevezetés, megjegyzés, mert az illető azonnal magába zárja titkát. Ezért kap a csoport minden tagja lehetőséget arra, hogy ő maga is átélhesse a többiek előtti őszinte megnyílást. Tanítványaim tekintetükkel kezdetben mindig csöppnyi aggodással kapaszkodtak belém biztonságot és védelmet keresve. Biztatásukra mély, empátiás figyelemre volt szükség.

Az átváltozások katartikus megélése ritka pillanat. Ezek drámája az egész csoportra erős hatással van. Az átváltozásból megérkezőt a többiek és a foglalkozást vezető felnőtt körbeölelő szeretetsugárzásának kell védenie. A mélységes együttérzés mindnyájunk személyiségében fejlődést hoz.

Az átváltozás-élményeket az eltáncolója gyakran szívesen elmeséli. 14 éves *Tamás* tanítványom *Igor Stravinsky* 'Tűzmadár' című művének záróképéhez például a következő történetet táncolta el: „Egy tojásból megszülető kismadár voltam Ahogy kikeltem a tojásból, máris kezdtem

megismerni a körülöttem levőket. Szülő-környezetemből kilépve aztán más, hoz-zám hasonló és egészen különböző élő-lényekkel is megismerkedtem. Még távo-labb kerülve rácsodálkoztam, hogy még mi mindent nem ismerek. Sorsom később új magaslatokba emelt, ahol megismertem a növényeket, a fényt. Már-már egekig re-pültem. Akkor aztán a zene hatására rájöttem, hogy épp még magamat nem ismerem. Újra bezárkóztam, hogy magamat is megértsem. Aztán amikor eljött a pillanat – az a vibráló hegedűvarázs –, akkor már bátran szárnyalhattam.”

A zene hatására a gyerekek egyéni moz-gásos kódjeleket találtak ki. A gátlásos moz-dulataikat egyre szabadabbá nyitották, ami nem jelentett feltétlenül nagyobb mozdu-latot. A mozgások intenzitása, térkitöltése személyiségfüggő. A személyes karakterje-gyek meghatározzák a mozdulat nagyságát, minőségét. A test valamelyik része azonban feltétlenül együtt mozdul a zenével. A moz-dulatjelek abban segítenek tájékozódni, hogy mit hallanak meg zenehallgatás köz-ben. Már az első foglalkozások megmutat-ták, hogy valamelyik kiemelkedő vezér-szólam dallamvonalát könnyen követik a gyerekek. A ritmus követése a dallamvon-al vezetésével együtt jár, ám az egyes összetartozó ívek karakteres megmutatko-zása esetén a mozdulatok összekötése gyakran feloldja a ritmus szigorú követé-sét. A hangszínhallást alkalmanként na-gyobb mozdulat, máskor a magas-mély hangszínváltozással egybeeső azonos irá-nyú, kisebb mozdulatváltozás jelzi. A har-mónia-váltásra például a test jobbra-balra döntése, guggolásból felemelkedés utal-hat. A teraszos dinamika kivétel nélkül a mozdulat nagyságának ellentétesre váltá-sát hozza. A crescendo-decrescendo ugyanezen elemek fokozatos összekötésé-vel, a dinamikai változás teljes idejét kitöl-tő időtartamban mutatkozik meg.

Mindezek a mozdulatok bizonyos kar-mesterjegyeket juttatnak eszünkbe: forte-piano, crescendo-decrescendo, hangszín-váltások, szólambelépések jelzése, inten-zív basszus szólam vezetése, beintés-lein-tés, visszatérő témák, azonos formarészek

megmutatása. A többszólamú, bonyolult szerkezetű zenei folyamatok gyors felfo-gása, annak azonnali szinkronkövetése, bi-zonyos esetekben a következő zenei anyag előérzése rendkívüli koncentrált zenefi-gyelést követel. A tagolás helyes értelme-zése a tanulási folyamatok, a memoriterek alapsegítője. A zenefigyelés újfajta moz-gás-kifejezési formái és az empátia hosszas figyelemintenzitást biztosít. Nincs mód a figyelem elkalandozására. Minősé-gi változás a tanulási folyamatban.

A zenei érzékenység mozdulattükrözé-sének elsajátítása a zenefolyamatban való tájékozódáson túl hozzásegít a minden- napok informatív jeleinek megértéséhez, magas fokú kulturált üzenetközvetítéshez. Az üzenet befogadása és az üzenetküldés nem eredendő képesség. A mozdulat egy-fajta testbeszéd. Az apró jelek koncentrált együttesének értelmezése, gyakorlati al-kalmazása, azok tudatos irányítása a kö-zösségi életre tesznek alkalmassá.

A lerajzolt zene

A gyerekek a mozdulataikban, történe- teikben lelkük mélyét előtárva kreatív vál-tozatok sokaságát mutatják meg. Kedvük szerint rajzban, festésben, agyagformá-zásban.

Az első foglalkozásokon a rajzok többsé-gén a dallam folyamatos vonalú követése volt szembevetendő. A zenemű szinte kottahú dallamvonal-leképezése gyakran tükrözte a zene formáját a vonalminta ritmusváltozá-sával, új színekkel. Egyesek még az új hangszínt is jelölték. A párosával ülők kö-zül a rajzlapon többen felfedezték a közös munkát. A zene íveinek, dallamvonalának együttes, ám mégis önálló rajzolása az egy-máshoz alkalmazkodás próbája. A gyere-kek másik gyakran alkalmazott ötlete a két-kezes, tengelyesen tükrös rajzolás. Ennek fejlettebb változata, amikor a két kéz némi függetlenedése tapasztalható.

A dallamrajzok az egyszeri zenehallga-tás végére elkészülnek. Akad azonban, aki a következő zenehallgatás alatt a kész dal-lamrajzban újabb ötlettel alakít, például a ceruzarajzba radírsávot töröl. A radírsáv-

rajzolás padtetőn is alkalmazták. Így a rajzot csupán az adott pillanatban és csak képzeletünkben láthattuk. A radír tapadása különösen alkalmas volt legato-k érzékeltesére.

Amint a gyerekek teljes biztonságban érezték magukat, a zenemozdulatok a rajzolás technikájára is kihatottak. Már nem a pontos dallamrajz volt a szempont, hanem a zene íveinek, hangsúlyainak a kifejezése. Rajzolásukba a teljes testmozdulatokat vitték bele. A mozdulatok és a gondolatok szabadságával egyidejűleg egyre változatosabb formában rajzolták le a zeneidézte képeiket. E képekhez legtöbbször történetek kapcsolódtak. Ezek a történetrajzok vagy konkrétan megrajzolt cselekményt ábrázoltak, vagy absztrakt formákba rejtettek.

A mintegy 500 gyerekrajzhoz kapcsolt történetből zavarbaejtő választani. 13 éves *Kitti* tanítványom *Johann Sebastian Bach*: '106. Kantáta / Sonatina' tételéhez festett képéhez a következő történetét mesélte: „Egy kis vitorlás hajón magam vagyok kinn a tengeren. Nézem a partot, a messzeséget. Nemsokára lemegy a nap. Vöröslök az ég alja, lassan besötétedik. Kis vitorlásom szinte mozdulatlan. Szellő alig jár. A hullámok is épp csak megmozdulnak és megcsillannak a lebukó Nap fényében. Én meg csak ott ülök és gondolkodom. – Miről gondolkodsz? – kérdezem. – Szerelemről, a családról. – És nem kellene lassan partra érni? Hiszen mindjárt nagyon sötét lesz. – Nem. Itt maradok még sokáig. – Nem fogsz félni, ha besötétedik? – Á, de-hogy, hiszen ez a zene ott is velem van, és nem enged, hogy féljek.”

Szabadnak érzem magam

Az iskolai körülmények nem segítik a bensőséges zenebefogadást. A mozgást a szűkös tanterem, a mozdíthatatlanra összecsavazott padosok nehezítik. Az elmélyült zenekoncentrációt az iskolaudvarra néző ablakokon keresztül a sportedzések túlfűtött bekiabálásai, a belvárosi utcazaj, a közeli vasúti pályaudvar vonatdudálásai, a tantermet tűző déli napsütés, a takarítónő

benyitogatásai, a zenés óravégi csengőszó nehezíti. S mégis, talán e rettentően zavaró hangáradat is segítette tanítványaim páratlan zenekoncentrációjának kialakulását. Egy alkalommal meg is kérdeztem: „Mondjátok, nem zavar benneteket ez az udvari lárma?” Mire egyikőjük így válaszolt: „Miért, volt valami zaj?” S valóban: tanítványaim oly mértékű zenekoncentrációs fokra jutottak, mely példa nélküli a több évtizedes zenepedagógusi pályafutásom alatt.

Ez a zenebefogadási mód oly kedvelt tanítványaim körében, hogy mozgásos zenehallgatásukat az énekórákon is alkalmazni kívánták. Ezért a tanórákra is bevezettük az újfajta zenehallgatásra vonatkozó szabályokat. A csendben összpontosult zenefigyelem és a teljes komolyság magától értetődő elfogadása után az osztály minden tagja lehetőséget kap az effajta zenehallgatásra. A zenék kiválasztását ugyan behatárolja a tanrend, a zeneisméltéseket korlátozza a kiszabott időkeret, ám még ilyen körülmények között is minőségi különbség tapasztalható a gyerekek zenebefogadásában.

A zenehallgatásunkon való teljes szabadságú részvételét némelyiküknek nehezíti, hogy zenehallgatásunkról adott időben német órára kell menniük. Gyakran megesik, hogy a német óra végeztével újra visszajönnek a 103-as zenetermünkbe, hogy folytassák ugyanannak a zenének a megfejtését. Ez a belülről fakadó igény olyan erős, hogy olykor, tanítványaim kérésére akár hétvégeken is órákig foglalkozunk a számukra nagy gonddal kiválasztott pár perces zenével.

Minden fáradságot megér az élmény, amellyel kamasz tanítványaim ajándékoznak meg hétről hétre, az a bizalom, mely tanítványaim legnagyobb elismerése, az a mélységesen tiszta tekintet, mellyel köszöntenek, s az az újfajta zenehallgatási igény, mely addig soha nem tapasztalt zenebefogadási magasságokhoz vezet. 103-as zenetermünkben Kokas Klára pedagógiája nyomán egyfajta iskolától elkülönített zenesziget alakult ki, melyről így írnak a gyerekek: „Amióta ezt a programot csi-

náljuk, teljesen kikapcsolódom. Felszabadulok minden gond alól, mintha nem is én lennék, és a fellegekben járnék. Mintha csak a testem lenne az iskolában, de a lelkem valahol máshol járna.” „Sok mindenért szeretem! Például azért, mert a zenére mozoghatok, rajzolhatok, festhetek, kikapcsolhatom magam. Felsorolhatatlan, hogy mit csinálhatok.” „Az a jó, hogy nem kell a darabok hibátlan elzongorázásáért izgulnom. Itt egyből a zenére figyelhetek.” „Ilyenkor mindig egy kicsit felszabadul az ember lelke. Néha kedvem lenne felállni és elröpülni” „Az osztály egy kicsit jobban összeemelegedik. Ilyenkor a legkomolytalanabb gyerek is nagyon komollyá válik.” „Elárulom, hogy ilyenkor boldog és vidám vagyok!” „Az a legjobb, hogy ilyenkor olyan szabadnak érzem magam, mint az iskolában máskor sosem, még az óráközi szünetekben sem.”

„Másként nyúl majd a gyerekéhez, másképp szereti azt, akit szeretni szeretne, okosabb lesz, gazdagabban él, többféleképp kifejezi magát, az életet jobban befogadja, és többet tud adni másoknak.

...amit valaki kapott szeretetből, az mindig érzelmi tartalék. Abból mindig jut. Későbbre is. ...Hát ezt szeretném” – fogalmazza meg Kokas Klára 'Tüzet viszek' (6) című filmjében.

Mi ennek a zenebefogadási módszernek a titka? Tapasztalataim szerint a Kokaspedagógia sikerének lényege, hogy megengedi az önálló felfedezést, a direkt irányításmentes tanulást. Megengedi, hogy adott pillanatban ki-ki a maga által elért legmagasabb szinten vehessen részt a tanulási folyamatban. A kitartáshoz szükséges emocionális érdeklődést észrevétlenül alakítja ki. Nem szabályozza előre, csupán felkínálja a tanuláshoz segítségül kínáló társművészeteket, tudományágakat. Lehetőséget ad a zene irányította fantázia és szimbolika

megmutatkozására. E szabadságban hagyott kreatív zenefelfedezést talán a kiemelkedő képességű matematikus tanítványaim feladatmegoldó elmélyüléséhez, ötletváltozataihoz, „heuréka” felfedezéseire hasonlíthatom. Merőben más pedagógus attitűdöt kíván ezért a gyermekfantázia felfedezéseit követve-megértő vezetési stílus. A továbbhaladást problémafelvető kérdésekkel segítő, számtalan újrakezdési lehetőséget adó, a gyermeki fejlődést szüntelen követő észrevétlen irányítás. Ez az a bírálatmentes, bensőséges bizalmat feltételező légkör, melyben biztonságban alakulhat a kreativitás. Ez az a tanulási folyamat, ahol nem létezik az osztályzat, ahol jutalomértékre emelkedik egy mosoly, egy ismerő tekintet. Ez az a zenefoglalkozás,

Adott pillanatban ki-ki a maga által elért legmagasabb szinten vehessen részt a tanulási folyamatban. A kitartáshoz szükséges emocionális érdeklődést észrevétlenül alakítja ki. Nem szabályozza előre, csupán felkínálja a tanuláshoz segítségül kínáló társművészeteket, tudományágakat. Lehetőséget ad a zene irányította fantázia és szimbolika megmutatkozására.

ahol szabadon alkothat és változtathat véleményt bárki. Ahol a csoport tagjai megtanulják megmutatni saját s elfogadni egymás öszinte érzelmeit. Ahol a hagyományos zenebefogadási szempontokat ki-ki saját maga alakíthatja ki. Ez az a zenebefogadást tanító folyamat, mely tekintetbe veszi

azt a tényt, hogy noha a muzikalitás az agynak mindkét féltekéjében adott, a zeneileg képzetek más agyféltekében regisztrálják a zenét, mint a zeneileg képzetlenek. (7) Ez az a módszer, mely akár botfűlűt, akár mutáló kamaszt, akár a zenei írás-olvasást nem ismerőt is eljuttathat az ihletett zene önálló, magas szintű befogadására.

Messzeható eredményeket hozhat tehát ez a zeneérzékenység-nevelő pedagógia különösen azoknál a gyerekeknél, akik nem jutnak el zeneiskolába, énekkarba aktív zenemegtapasztalásra, zeneátélésre. Ezért lelkesednek a máshol zenét nem tanulók e program iránt. Ám a módszer gazdag élményszerző tapasztalásaival a zeneiskolák automatizmus-kiépítés időszakában is segítséget adhat. Észrevétlenül kap

a tanítvány a zene egészén keresztül a zene elemeiről olyan információkat, melyeket később az interpretációban bőséges haszonnal aknázhat ki. Magyarországon csupán néhány kiváltságos nevelési-oktatási intézmény él a Kokas-pedagógia lehetőségeivel, bölcsen, előrelátóan gondoskodva a jövő nemzedékének harmonikus neveléséről. A bensőséges empátiás zenefigyelem segítő utat mutat a gyermek lelkének a későbbi megkapaszkodáshoz. Formát, keretet, mértéket, arányokat merítve Johann Sebastian Bach, Igor Stravinsky, *Bartók Béla* és mások (8) ihletett zenéiből.

Manapság többféle zenepedagógia is igyekszik kaput tárni a zene felé. Melyik módszer szerint tanítson egy magyar zenepedagógus? Meggyőződésem, hogy a legjobban kidolgozott metódus is pontosan annyit ér egy zenefoglalkozáson, amennyit az alkalmazója meg tud belőle mutatni, amennyit átgyúrt önmaga valójába. Messzeható eredmények akkor érhetőek el, ha a zenepedagógus teljes lényével sugározza a zene üzenetének filozófiáját.

Jegyzet

- (1) KOVÁCS Géza: *Zene és mozgás összefüggéseinek gyökerei*. Kodály Szeminárium, Kecskemét, 1980.
- (2) *Gyermekekkel Kodály nyomában*. Vathi, 2000.
- (3) KOKAS Klára: *A zene felemeli a kezeimet*. Akadémiai Kiadó, Bp, 1992.
- (4) KOKAS Klára: *Öröm, bűvös égi szikra*. Magánkiadás, Bp, 1998.

(5) KOKAS Klára filmlistája. www.bmc.hu/kokas/
 (6) FLECK Erika: *Dr. Kokas Klára zenepedagógiájának alkalmazása 12–13 éves gyermekek általános iskolai zenei nevelésében*. Pécsi Tudományegyetem, Művészeti Kar, 2000.

(7) MÉREI Anna: *Tűzet viszek*. Magyar Televízió, 1982.

(8) A muzsikások az agy bal féltekéjében regisztrálják a zenét. A zene befogadásához elsősorban a zenei elemek analízise és kombinációja útján jutnak el. A zeneileg képzetlenek főleg az agy jobb féltekéjével, a zenei élmény egységes állapotában dolgozzák fel a zenét. [PÉTER Ágnes: *Neurológia – Neuropszichológia*. Nemzeti Tankönyvkiadó. Bp, 1984.]

Tanítványaimmal KOKAS Klára módszerével egy év alatt meghallgatott zeneművek jegyzéke: J. S. BACH: *Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit*. BWV. 106./1. t. *Sonatina*, J. S. BACH: *d-moll versenymű 2 hegedűre és vonósokra*. BWV. 1043. 1. t. *H-moll mise*. BWV. 232/Osanna, J. S. BACH: *Die kunst der Fuge/gisz-moll*. BARTÓK B.: *Este a székelyknél*. BARTÓK B.: *Zene...*/IV. t. BARTÓK B.: *Csodálatos mandarin*. /VI. t., I. t., BARTÓK B.: *Magyar képek/Kicsit átottan*. L. van BEETHOVEN: *IX. szimfónia*. /4. t. Presto. P. BOULEZ: *Notations III. Rythmique*. G. F. HÄNDEL: *B-dúr orgonaverseny*. Op. 7. No. 1. 4. t. BOURRÉE: *Allegro*. G. F. HANDEL: *Messiás/e-moll szimfónia*. G. F. HÄNDEL: *B-dúr concerto grosso*. No. 7. /2. t., G. F. HÄNDEL: *F-dúr concerto grosso*. No. 2./2. t. G. F. HÄNDEL: *d-moll concerto grosso*. Op. 6. No. 10./1. t. G. F. HÄNDEL: *B-dúr orgonaverseny*. Op. 7. No. 1. 4. t. BOURRÉE: *Allegro*. W. A. MOZART: *Eine kleine Nachtmusik*. K. 525. 1. t. H. PURCELL: *Music for the funeral of Queen Mary*. /1.t. H. PURCELL: *Dido and Aeneas/Nyitány*. I. STRAVINSKY: *Tűzmadár-Zárókép*. I. STRAVINSKY: *Le Sacre...* /A nagy áldozat. TELEMANN: *e-moll trombitaverseny*. /2. t. A. VIVALDI: *Op. 3. No. 10. d-moll concerto*. /1. t. Allegro. Ír népzene, tahiti tradicionális szertartás.

Fleck Erika